

foto Hans van den Bos, Bosbeeld.nl

De Duivelsberg bij Nijmegen, toekomstig leefgebied van de wolf?

Weinig Roodkapje- syndroom bij burgers Nijmegen

Volgens sommigen staat het vast dat de wolf Nederland binnen enkele jaren weer zal bereiken. Verondersteld wordt dat de wolven als eerste in de regio Nijmegen de grens over komen. Leerstoelgroep Bos- en Natuurbeleid van Wageningen Universiteit onderzocht de opvattingen van inwoners van Nijmegen ten aanzien van de terugkeer van de wolf. Verwelkomen we de wolf of keren we hem de rug toe?

— Jelle Hilbers, Susan Boonman-Berson en Birgit Elands (Wageningen Universiteit)

foto Nico van Kappel, Buiten-beeld.nl

> **WOLVEN ZIJN BEZIG MET een comeback** in West-Europa. Het dier is weer te vinden in landen als Frankrijk en Duitsland en volgens sommige wetenschappers staat het vast dat de wolf na 113 jaar afwezigheid ook Nederland binnen enkele jaren weer zal bereiken. Recente waarnemingen in Duitsland, in de deelstaten Hessen en Nordrhein-Westfalen, en in Frankrijk duiden erop dat de wolf nog maar 130 kilometer van onze grens is verwijderd. Zijn eventuele terugkeer leidt op voorhand al tot veel maatschappelijke en politieke discussie. De regio Nijmegen wordt verondersteld als de regio waar de wolven als eerste Nederland binnen zullen komen. Mede hierdoor is er in Nijmegen op 6 december 2010 een politieke discussie gestart door raadslid Van Elferen (D'66) met de vraag of er in de gemeente specifiek beleid nodig is ten aanzien van de wolf om voorbereid te zijn op zijn eventuele terugkeer. Op 18 januari jongstleden besloot het college van burgemeester en wethouders dat er nog geen voorbereidingen getroffen zullen worden. Opmerkelijk hierbij is dat in dit besluit de opvattingen van de inwoners van Nijmegen ten aanzien van de wolf niet zijn meegenomen. Kennis over deze opvattingen is echter onmisbaar wanneer het dier zich in de regio vestigt. Immers, het hebben van draagvlak – weten wat er onder de bevolking speelt – bepaalt overwegend het staan of vallen van beleid en beheer. Te vaak wordt pas achteraf gekeken of er wel draagvlak is. Daarom is door de leerstoelgroep Bos- en Natuurbeleid van Wageningen Universiteit onderzoek uitgevoerd naar de opvattingen van inwoners van Nijmegen ten aanzien van de terugkeer van de wolf.

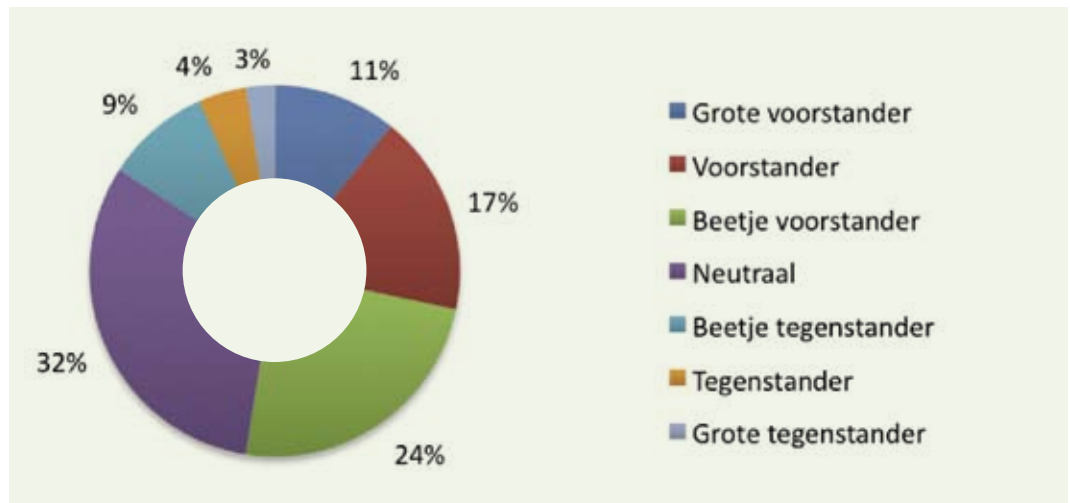
Attitude en overtuiging

We hebben een enquête gehouden onder inwoners van de gemeente Nijmegen. In totaal hebben 120 Nijmegenaren deelgenomen aan het onderzoek. Opvattingen van mensen ten aanzien van de terugkeer van de wolf hebben we bepaald aan de hand van de begrippen *attitude* en *overtuiging*. Een attitude is een evaluatie van een object, persoon of gebeurtenis door een persoon. Een attitude is aangeleerd en voorspelt de wijze waarop een persoon denkt, voelt of reageert met betrekking tot het attitudeobject. De attitude is gemeten op een zevenpuntschaal lopend van 'grote voorstander' van de terugkeer tot 'grote tegenstander' (vraag 3, zie kader). Bij een overtuiging gaat het om de onderbouwing van een attitude, de argumenten waarom mensen voor- of tegenstander zijn van de terugkeer van de wolf. Om de overtuigingen in kaart te brengen is er een open vraag gesteld over zowel de voorziene voor- als nadelen van de terugkeer (vragen 1 en 2, zie kader). Tevens zijn de consequenties voor het recreatiege-

De hoofdvragen in de enquête

- 1] Wat ziet u als voordelen van het terugkeren van de wolf?
- 2] Wat ziet u als nadelen van het terugkeren van de wolf?
- 3] In hoeverre bent u een voorstander van de terugkeer van de wolf in de gemeente Nijmegen?
- 4] Als de wolf in de natuur rondom Nijmegen is, dan:
 - ga ik voortaan ergens recreëren waar de wolf niet voorkomt
 - ga ik nog vaker de natuur rondom Nijmegen in
 - voel ik me minder veilig in de natuur dan voorheen
 - ga ik niet meer bij schemer de natuur in
 - zal ik op zoek gaan naar wolvensporen
 - laat ik mijn hond niet meer loslopen
 - zal ik mijn kind(eren) beter in de gaten houden

Figuur 1 Attituden ten aanzien van de terugkeer van de wolf in de gemeente Nijmegen.

Tabel 1 Meest voorkomende overtuigingen

Voordelen	Nadelen
Vergroten biodiversiteit in natuur	Gevaar voor mensen, daardoor minder veilig
Goed voor natuurlijk evenwicht	Schade voor boeren/Gevaar voor vee
Natuur herstelt zich/Bewijs dat natuur weer zijn gang kan gaan	Gaat ten koste van andere diersoorten
Instandhouden van de soort	Angst onder andere mensen in de regio

drag van de mensen bepaald bij een eventuele terugkeer van de wolf in de regio. Deze zijn aan de hand van zeven stellingen getoetst met vijf antwoordcategorieën variërend van 'helemaal mee oneens' tot 'helemaal mee eens' (vraag 4, zie kader).

Vooral voorstanders

Uit het onderzoek blijkt dat de Nijmeegse burger gemiddeld genomen (licht) positief is ten aanzien van de wolf (figuur 1). Echter, onder de voorstanders (53%) zijn ook verschillen te zien. Van de voorstanders is slechts 11% een grote voorstander, terwijl de grootste groep (24%) een beetje voorstander is. Van de tegenstanders (16%) is slechts 3% een grote tegenstander. Een

grote groep heeft een neutrale attitude (32%).

Gevaarlijk voor mens, goed voor natuur

Nu de attitudes bekend zijn, rijst de vraag waarom mensen deze hebben. Hiervoor is gevraagd naar hun overtuigingen over de wolf. Tabel 1 laat de meest voorkomende overtuigingen zien. Opvallend is dat uitsluitend ecologische aspecten worden genoemd bij de voordelen die mensen zien bij de terugkeer van de wolf. Zijn comeback wordt gezien als goed voor de Nederlandse natuur. Daarentegen worden als nadelen voornamelijk mens-gerelateerde aspecten genoemd. Het directe gevaar voor de veiligheid van de mens wordt gezien als het grootste nadeel, maar ook de schade voor boeren en dat andere diersoorten hieronder

zullen lijden, zien de Nijmeegse burgers als een negatief aspect. Tenslotte geven mensen aan dat ze verwachten dat een terugkeer van de wolf zal leiden tot angst bij anderen. Naast deze positieve en negatieve overtuigingen werd ook regelmatig geantwoord met 'geen voordelen' en 'geen nadelen'.

Weinig invloed op recreatiegedrag

Over het algemeen zal de rentree van de wolf niet leiden tot een verandering in recreatiegedrag. Men blijft in dezelfde gebieden recreëren, men verwacht zich niet minder veilig te voelen in de natuur dan voorheen en men geeft aan de hond niet vaker aan te zullen lijnen. Bovendien volgt uit alle stellingen dat bij een eventuele terugkeer van de wolf, het aantal mensen dat hun gedrag niet zal aanpassen groter is dan het aantal mensen dat dit wel zou doen. Alleen bij de stellingen of mensen hun kind(eren) beter in de gaten zouden houden en of ze vaker de natuur rondom Nijmegen in zouden gaan, waren deze aantallen gelijk. Dit betekent enerzijds dat er mensen zijn die interesse hebben in de wolf en daardoor de intentie hebben vaker de natuur in te gaan, maar niet per se actief naar wolvensporen gaan zoeken. En anderzijds dat mensen met kinderen voorzichtiger zullen zijn als er wolven in de buurt zijn. Het 'Roodkapje-syndroom' – hieronder wordt de directe angst verstaan wat de wolf oproept bij mensen door

de vele sprookjes, fabels en tekenfilms waarin het dier negatief en gevaarlijk neergezet wordt – is dus in het algemeen niet aanwezig, behalve wanneer ouders met hun kinderen op pad gaan. Tevens is onderzocht of de attitudes en het recreatiegedrag samenhangen. Immers, wanneer iemand een groot tegenstander van de terugkeer van de wolf is, zal dit doorwerken in het gedrag van die persoon. Dit blijkt ook bij vijf van de zeven stellingen waar een significante relatie gevonden is ($p < 0.01$). Tegenstanders zullen in het algemeen ergens recreëren waar de wolf niet voorkomt, minder vaak de natuur in gaan, zich minder veilig voelen in de natuur, niet meer bij schemer de natuur in gaan en niet op zoek gaan naar wolvensporen. Bij de stelling of ze de hond nog zouden laten loslopen was het resultaat net niet significant ($p=0.056$). Alleen bij de stelling of mensen hun kind(eren) beter in de gaten zouden houden met de aanwezigheid van de wolf, was er totaal geen verband te vinden. Blijkbaar voelen mensen dan een grote mate van bescherming en bezorgdheid voor hun kind(eren) waardoor ook voorstanders van de wolf hun gedrag zullen veranderen.

Andere Westerse landen

Literatuuronderzoek naar 38 gepubliceerde kwantitatieve onderzoeken uit Westerse landen laat zien dat van alle respondenten in totaal

51% een positieve, 25% een neutrale en 24% een negatieve attitude heeft. Dit resultaat is sterk vergelijkbaar met het resultaat van dit onderzoek. Hierbij valt het op dat in dit onderzoek relatief veel mensen een neutrale attitude hebben. Een mogelijke verklaring is dat de wolf nog niet in de regio voorkomt en dat mede daardoor de kwestie nog niet speelt onder de inwoners. De overtuigingen die in dit onderzoek naar voren zijn gekomen, komen tevens sterk overeen met die van andere onderzoeken naar attitudes. Bijvoorbeeld, in een onderzoek naar de attitudes ten aanzien van de terugkeer van de bizon in Duitsland en wolven in Frankrijk, de Verenigde Staten en Kroatië werden de volgende overtuigingen onderscheiden: goed voor het in stand houden van de soort, goed voor het natuurlijk evenwicht, schade voor boeren, terugkeer gaat ten koste van andere diersoorten en gevaar voor mensen. Tenslotte blijkt uit internationaal onderzoek dat er een verschil is tussen attitudes van stedelingen enerzijds en plattelandsbewoners en boeren anderzijds. Terwijl de laatste groep veelal tegenstander is van de terugkeer van de wolf, zijn inwoners uit stedelijke gebieden veelal voorstander.

Aandachtspunten voor beleid en beheer

Door internationale en Europese wetgeving is Nederland verplicht de wolf actief te beschermen wanneer het dier zich in Neder-

illustratie Gustav Doré

land vestigt. Er is echter geen specifiek beleid ontwikkeld waarin de consequenties worden doordacht van een eventuele vestiging. Omdat een terugkeer van de wolf in de regio Nijmegen niet op korte termijn wordt verwacht, heeft de gemeente Nijmegen recentelijk besloten dat er nog geen specifiek wolvenbeleid nodig is. Nodig of niet, dit onderzoek laat zien dat de gemiddelde attitude ten aanzien van de terugkeer van de wolf van de onderzochte Nijmeegse burgers licht positief is. Daaruit is te concluderen dat er draagvlak aanwezig is voor de comeback van de wolf in de regio Nijmegen. De wolf is welkom, mits men specifieke aandacht schenkt aan het wegnemen van de negatieve overtuiging dat een terugkeer van de wolf zal leiden tot schade voor boeren en hun vee, achteruitgang van andere diersoorten, en angsten bij mensen. Het 'Roodkapje-syndroom' speelt bij de geïnterviewde Nijmeegse burgers geen grote rol, maar zal er wel toe leiden dat ouders hun kinderen in de natuur beter in de gaten zullen houden. De algehele positieve houding ten opzichte van de wolf zou een stimulans voor natuurbeheerders en beleidsmakers kunnen zijn om aan de slag te gaan met het opstellen van wolvenbeleid en -beheer. Of zoals raadslid Van Elferen (D'66 Nijmegen) benadrukt: "Het gaat erom dat de gemeente er op zijn minst over gaat nadenken."

We moeten wel benadrukken dat in dit onderzoek de attitude van de stedelijke bevolking is gemeten en niet die van agrariërs en andere inwoners uit de meer rurale gebieden in Nederland. Een succesvolle rentree van de wolf zal uiteindelijk afhangen van een breed gedragen wolvenbeleid en -beheer, niet alleen binnen de gemeente Nijmegen, maar ook in de regio's aangrenzend aan Nijmegen en de Duitse grens.<

Birgit Elands, birgit.eland@wur.nl

Wolf daadwerkelijk gezien?

Juist tijdens de afronding van dit vakblad meldde dagblad De Gelderlander dat de wolf daadwerkelijk in Nederland is waargenomen. Niet in Nijmegen, maar in de omgeving van Duiven, ten oosten van Arnhem. Automobilisten zagen hier een dier dat sterk op een wolf leek, de weg oversteken. Het beest is door meerdere bestuurders op de foto gezet. Stichting ARK Natuurontwikkeling heeft de foto's bekeken en vervolgens voorgelegd aan Duitse wolvenexperts. De deskundigen zijn het er niet over eens of het een echte wolf betreft.

ADVERTENTIES

Silve Bureau voor Onderzoek
Advies en Informatievoorziening in
Bosbouw en Natuurbeheer

Generaal Foulkesweg 39 • 6703 BL Wageningen • T: 0317 418962 • E: post@silve.nl • Website: www.silve.nl

ARFMAN
faunatechniek & hekwerk

Arfman Hekwerk B.V.
Ondernemersweg 15
7451 PK Holten
Tel 0548 36 29 48
Fax 0548 36 50 42
Internet www.arfman.nl
E-mail info@arfman.nl

Vakmanschap voor veiligheid van mens en dier
....al ruim 35 jaar

Uw specialist in:

- Landschappelijke afrasteringen
- Kleinwild- c.q. dassentunnels en grofwildtunnels
- Inrichting van begrazingsprojecten
- Wild- en veeroosters
- Industriële en paneelhekwerken
- Rasterplannen en bestekken
- Verkoop van afrasteringsmateriaal

Dealer van producten ter voorkoming van fauna-verkeersslachtoffers, zoals wildreflectoren (WEGU), Duftzaun en Kitzrettung (Hagopur)